

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ НА ОСНОВІ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ЛІКВІДНОСТІ У ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОД

Прасолова С.П., к.е.н., доц.

Полтавський університет економіки і торгівлі

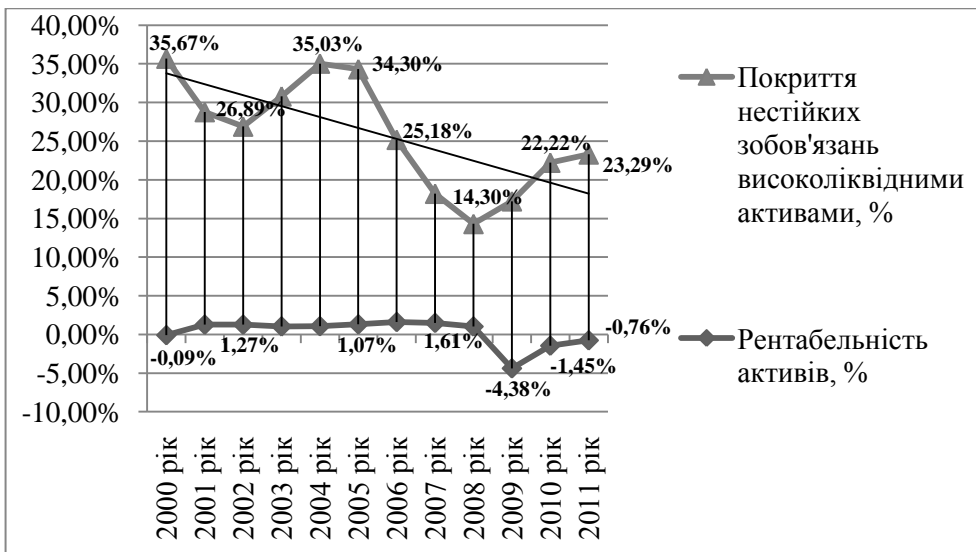
Сучасні умови, які пов'язані зі світовою економічною кризою, не дозволяють фінансовій системі зневажливо відноситись до банківської безпеки. Фінансова безпека комерційних банків потерпає від локальних і глобальних фінансових криз. Оскільки банківська система є основною складовою фінансової системи, то саме питання фінансової безпеки банків виходять сьогодні на перший план. Особливо актуальним це питання є для банківської системи України, оскільки етапи зростання неминуче призводять до спадів і пов'язаних з цим кризових явищ.

Для забезпечення фінансової безпеки банкам необхідна певна система, що дозволяє на постійній основі здійснювати ефективне управління банківськими ризиками шляхом діагностичних і превентивних дій, спрямованих на підтримку належного рівня фінансової безпеки. При цьому слід враховувати, що оцінка саме ризику ліквідності для розробки заходів щодо протидії криз ліквідності у нестабільному середовищі є однією з актуальних завдань управління банком і забезпечення його фінансової безпеки. Особливо гостро проблема управління ризиками ліквідності постає перед найбільшими і великими банками, які мають розвинену структуру активів і пасивів, а також пропонують широкий спектр банківських продуктів.

Тим самим, ризик ліквідності – є ключовим фактором фінансової безпеки банку, зростання якого свідчить про неспроможність як окремого банку, так і всієї банківської системи забезпечувати своєчасне, повне і безперервне виконання усіх грошових зобов'язань та достатність коштів відповідно до потреб розвитку економіки, призводить до кризи ліквідності банку, що може суттєво погіршити репутацію банку у майбутньому та призвести до банкрутства банку.

Узагальнення досліджень різних аспектів ризику ліквідності дає змогу виявити базові тенденції змін коефіцієнтів, які характеризують рівень ризику ліквідності банківської системи України і свідчать про досягнення максимально негативних їх значень у 2008 – 2009 роках. По суті, такі значення характеризують *кризу ліквідності* вітчизняної банківської системи, яка виявилась вразливою до *міжнародної кризи ліквідності* спричинивши *загальну банківську кризу* в Україні. Тобто, дослідження довгострокових тенденцій змін *ризиків ліквідності* (перш за все, за

коефіцієнтом покриття, що розраховується як співвідношення високоліквідних активів в процентах від нестійких зобов'язань (депозити до запитання та одержані міжбанківські кредити і коррахунки банків) рис. 1) банківської системи свідчать про циклічність виникнення кризи ліквідності та її взаємозв'язок з виникненням банківських криз (можуть бути оцінені за показником рентабельності активів, що є узагальнюючим показником ефективності фінансової безпеки банківської діяльності [2]). Цей взаємозв'язок наочно характеризують дані рис. 1.

Рис. 1. Оцінка основних показників, які характеризують виникнення банківських криз в Україні внаслідок дії основних фінансових ризиків¹

Зокрема, досліджуючи базові тенденції змін рівня ризику ліквідності банківської системи України за останні 12 років можна зробити висновок про те, що низькі значення ризику незбалансованої ліквідності можуть пом'якшувати кризові процеси у банківській системі, а високі, відповідно, посилювати їх. Так, якщо криза вітчизняної банківської системи 2000 років (визначена її збитковістю у цей період) пом'якшувалась високими значеннями коефіцієнтів ліквідності (низьке значення ризику незбалансованої ліквідності, яке за коефіцієнтом покриття складало 35,67% у 2000 р. за даними рис. 1), то криза 2008 – 2009 років поглибилась кризою ліквідності (за досягнення мінімального значення коефіцієнту покриття у 2008 році, яке склало 14,30% за даними рис. 1) та ускладнилась через кризу

¹ Побудовано автором за даними Вісника НБУ[1]

довіри населення і реального сектору економіки до банківської системи. Така ситуація, як свідчать дані рис. 1, спричинила до загального погіршення трендових тенденцій ризику ліквідності вітчизняної банківської системи у останні 5 років.

Тим самим криві, що характеризують дохідність та ризиковість фінансової діяльності банку (за рис.1), на нашу думку, свідчать про безпосередній взаємозв'язок між базовими тенденціями основних системних фінансових ризиків банків (зокрема, ризиком ліквідності та ризиком недоотримання доходів) та показують, що у банківській системі України сформувався середній 9-річний цикл Жюгляра [3], - середній промисловий (діловий цикл) за якого виникнення кризових фаз, значною мірою, обумовлено перерозподілом довгострокових кредитних ресурсів українських банків у передкризовий період *на користь споживання*, а не для модернізації та інвестицій у реальний сектор української економіки, що спричиняє у перспективі погіршення банківської ефективності та умов власного розвитку внаслідок посилення впливу основних фінансових ризиків, у тому числі ризику ліквідності.

Усе вищезазначене обумовлює необхідність *формування альтернативних стратегій управління ризиком ліквідності* для окремих фаз циклу економічного розвитку банківської системи країни – зокрема, *кризи, депресії, пожвавлення та піднесення (процвітання)*, що і відповідає концепції фінансової безпеки банківської діяльності. При цьому особливої уваги заслуговує формування так званої *антикризової стратегії для прогнозованої фази виникнення банківської кризи*. Слід зазначити, що *формування антикризової стратегії управління ризиком ліквідності відповідає принципам ефективного управління ліквідністю банку, розроблених Базельським комітетом та потребує формування додаткових резервів ліквідних активів на прогнозовані періоди банківської кризи*.

Отже, одним із аспектів формування ефективної концепції управління фінансової безпеки банку є відповідне створення альтернативних стратегій управління ризиком ліквідності з урахуванням фаз циклу економічного розвитку банківської системи країни та на основі удосконалення комплексної системи оцінки ризику ліквідності, яка має враховувати їх відповідність основним стратегіям управління даного ризику.

Тим самим, забезпечення підвищення безпеки банківської діяльності та стабілізація банківської ефективності з урахуванням циклічності розвитку економіки країни дозволить більш об'єктивно коригувати політику ризик-менеджменту у сфері управління ліквідністю, особливо в періоди прогнозного очікування фази економічного спаду та кризи.

Література:

1. Основні показники діяльності банків України // Вісник Національного банку України – 2013 - №4 – С.70.
2. Прасолова С.П. Актуальні аспекти забезпечення фінансової безпеки банку у посткризовий період / С.П. Прасолова // Фінансова безпека соціально-економічного розвитку держави: сучасні проблеми та стратегічні орієнтири: монографія / за заг. ред. О.В. Чернявської. – Полтава : РВВ ВНЗУ ПУЕТ, 2013. – С. 139 – 155.
3. Juglar C. Des crises commerciales et de leur retour periodique en France: en Angleterre et aux Etats-Unis / C. Juglar // Clement Juglar. – Paris, 1862.